

Welbevinden
OP SCHOOL

Onderdeel van de Gezonde School

Het duurzaam beleggen van Welbevinden in de gemeente en op scholen

Wat hebben de pilots ons geleerd?

Het duurzaam beleggen van Welbevinden in de gemeente en op scholen

Wat hebben de pilots ons geleerd?

Jongeren brengen een groot deel van hun tijd op school door waardoor de pedagogische invloed van docenten, ondersteunend personeel en de (fysieke) schoolomgeving van belang is voor het welbevinden van leerlingen. Als je op school aandacht hebt voor welbevinden, zorg je ervoor dat leerlingen zich sociaal-emotioneel beter kunnen ontwikkelen. De sociaal-emotionele ontwikkeling (SEO) van kinderen en jongeren is erg belangrijk. Hierbij kun je denken aan kennis die hen helpt bij het ontwikkelen van een karakter en identiteit. Ook zorgt werken aan SEO ervoor dat zij gezonde relaties op kunnen bouwen met anderen en om kunnen gaan met de dingen die hun omgeving van hen verwacht. Leerlingen die goed in hun vel zitten, zijn meer betrokken bij hun school. Daarnaast hebben ze meer zelfvertrouwen en zijn ze weerbaarder.

Hierdoor kunnen zij:

- ✓ zich beter inleven in een ander;
- ✓ beter omgaan met emoties van zichzelf en emoties van anderen;
- ✓ hechtere relaties opbouwen;
- ✓ beter leren en presteren op school.

p. 2

Het duurzaam beleggen van Welbevinden in de gemeente en op scholen.

Wat hebben de pilots ons geleerd?

p. 5

Bepalende factoren voor het duurzaam beleggen van welbevinden in de gemeente (als onderdeel van collectieve preventie):

Wat kan de gsa doen?

p. 12

Bepalende factoren voor het duurzaam beleggen van welbevinden op scholen

p. 18

Bijlage: Beschrijving opbrengsten Effectenarena

Een beter welbevinden van kinderen maakt hen weerbaarder tegen stress. Veel stress heeft invloed op de ontwikkeling van kinderen. Beter met stress om kunnen gaan zorgt ervoor dat je beter kan beschikken over hersenfuncties waarmee je kunt plannen en organiseren (executieve functies). Ook in het latere leven hebben kinderen hier nog profijt van.

Het belang van welbevinden voor een kansrijke start en ontwikkeling is ruimschoots aangetoond in wetenschappelijk onderzoek. Echter, recente onderzoeken laten ook zien dat het welbevinden van kinderen en jongeren onder druk lijkt te staan¹. Dit heeft mede geleid tot de sterker wordende discussie over de rol van het onderwijs binnen welbevinden en mentale gezondheid. Onderwijs wordt steeds vaker genoemd als onderdeel van het preventieve jeugdbeleid. Aandacht voor welbevinden op school is een belangrijk antwoord op de vraagstukken zoals die zijn beschreven in de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid, waarin een focus ligt op de 'druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen'.

1 Kleinjan, M., Pieper, I., Stevens, G., Van de Klundert, N., Rombouts, M., Boer, M., Lammers, J. (2020). Geluk onder druk? Resultaten van onderzoek naar mentaal welbevinden van jongeren in Nederland. Den-Haag: Unicef.

Investeren in welbevinden werkt

Uit onderzoek² weten we dat als gemeenten en scholen investeren in het versterken van de mentale gezondheid en het welbevinden van hun leerlingen, volgens een integrale aanpak, dit kan leiden tot:

- ✓ betere sociale en emotionele vaardigheden
- ✓ meer motivatie om te leren
- ✓ verbetering werkgeheugen en concentratie
- ✓ betere Leerprestaties
- ✓ meer positieve houding jegens school en leerkrachten
- ✓ minder schooluitval
- ✓ minder vertraging behalen diploma
- ✓ afname van probleemgedrag, angst- en depressieklachten
- ✓ afname inzet jeugdhulp en jeugdzorg
- ✓ betere startpositie voor maatschappelijke participatie

Het project

Welbevinden op School, een project van Pharos en het Trimbos-instituut, stimuleert scholen hun pedagogisch klimaat zo vorm te geven dat alle leerlingen beter in hun vel zitten, waarmee (verdere) sociale, emotionele en psychische problemen kunnen worden voorkomen. Welbevinden op School is onderdeel van Gezonde School en geeft invulling aan het thema Welbevinden binnen het primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo). Binnen het project wordt nauw samengewerkt met de Gezonde School-adviseurs (GSA's) van GGD-instellingen, met zorgpartijen en met gemeenten. De GSA's zijn een belangrijke spil richting scholen bij het invullen van het thema Welbevinden.

Het uiteindelijke doel is om de komende jaren in zoveel mogelijk gemeenten in Nederland het thema Welbevinden te agenderen als onderdeel van collectieve preventie. Het streven van het project is om in zoveel mogelijk gemeenten tot een blijvende aanpak en samenwerking tussen school, zorgpartijen en gemeenten te komen. Het doel daarbij is het duurzamer beleggen van Welbevinden als thema in het maatschappelijke domein.

Bij het project werden verschillende GSA's, scholen en gemeenten door Pharos en Trimbos begeleid in het duurzaam beleggen van Welbevinden op School en in de gemeente. Hierbij zijn in 2019 en 2020 verschillende pilots uitgevoerd. Deze pilots hebben ons belangrijke inzichten geleverd over wat er nodig is om welbevinden duurzaam te beleggen op scholen en in de gemeenten en welke belemmeringen er zijn, maar ook wat er juist bevorderend werkt. Inzicht hierin is nodig om uiteindelijk in zoveel mogelijk gemeenten en op zoveel mogelijk scholen aan de slag te kunnen gaan met welbevinden.

Invloed van de coronapandemie

Het is goed om aan te geven dat ook dit project gevolgen heeft ondervonden van de eerste lockdown en de verdere ontwikkelingen rondom de coronapandemie. Zo hebben de meeste GSA's hun werk (tijdelijk) moeten neerleggen om binnen de GGD mee te werken in de callcentra, bron- en contactonderzoek en/of testen. Ook kwamen er werkzaamheden bij rond het ontwikkelen van coronagerelateerd voorlichtingsmateriaal. In sommige gevallen was er sprake van een gemeentelijke beleidsambtenaar waar veel contact mee was die nu andere werkzaamheden had gekregen, bijvoorbeeld binnen het crisisteam.

² Weare, K. (2015). What works in promoting social and emotional well-being and responding to mental health problems in schools. London: National Children's Bureau

Ook scholen hebben soms hun prioriteiten moeten verleggen. Tijdens de eerste lockdown doordat het onderwijs volledig moest omschakelen naar digitaal lesgeven. Voor en tijdens de tweede coronagolf door veel uitval van docenten, leerlingen in het vo en sommige leerlingen in het po, waardoor de aandacht vooral ligt op het kunnen blijven lesgeven. Sinds deze periode is het bij veel scholen nog steeds zo dat externen nauwelijks worden toegelaten. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor ouders. We hebben gezien dat veel scholen hier heel creatief mee zijn omgegaan (en nog steeds); bijvoorbeeld door op huisbezoek te gaan, huiswerk thuis af te leveren, structureel telefonisch en/of digitaal contact te hebben met ouders en leerlingen. Ook zijn er veel scholen geweest die door de situatie van de lockdown nog meer zijn gaan beseffen hoe kwetsbaar sommige thuissituaties zijn en hoe belangrijk de rol van de school en aandacht voor welbevinden is. Deze kwetsbaarheid heeft juist ook stimulerend gewerkt om na de lockdown direct met Welbevinden op School aan de slag te gaan.

Daarnaast gaven GSA's aan dat er tijdens de lockdown meer tijd kwam om aan de slag te gaan met het thema vrijetijdsbesteding en hoe dit in te richten binnen de gemeente. Met betrekking tot geplande activiteiten binnen het project rondom welbevinden is er door corona helaas veel niet doorgegaan, zoals gemeentelijke bijeenkomsten over psychische gezondheid en bijeenkomsten op scholen over bijvoorbeeld het aanbod van zorgpartners in de wijk, of een theatervoorstelling voor leerlingen. Een aantal GSA's gaf aan dat het soms voelde alsof al het werk van de afgelopen jaren 'als een kaartenhuis' in elkaar zakte door de coronasituatie. Zo waren gelden die voor preventie en andere welbevinden-gerelateerde activiteiten bestemd waren niet meer beschikbaar omdat zij nu anders ingezet moesten worden.

Zie voor meer gezondheidsgerelateerde informatie m.b.t. corona ook <https://www.volksgezondheidtoekomst-verkenning.nl/c-vtv/gezondheid/mentale-gezondheid>.

Dit verslag

In dit verslag geven we antwoord op de volgende twee hoofdvragen: 1) Hoe kan het thema Welbevinden duurzaam belegd worden in de gemeente en onderdeel worden van collectieve preventie? 2) Hoe kan het thema Welbevinden duurzaam belegd worden op scholen? Bij de beantwoording van hoofdvragen richten we ons, in dit verslag, op de rol en het perspectief van de GSA.

De beantwoording van de vragen is gebaseerd op ervaringen in de pilots aangevuld met verdiepende interviews met GSA's waarmee is samengewerkt. Daarnaast is ook de output van de intervisiebijeenkomsten met GSA's en de Effectenarena Welbevinden die heeft plaatsgevonden in de gemeente Delft i.s.m. een vo-school meegenomen. Gebaseerd hierop is met het projectteam, onder andere bestaande uit onderzoekers, geanalyseerd welke bepalende factoren er zijn, naar 'wat werkt' binnen deze factoren en naar het 'hoe' binnen de deelnemende pilotgemeenten en scholen.

Dit verslag dient zowel als input voor hoe we het 'handelingsperspectief' voor gemeenten, scholen en GSA's gaan vormgeven (zoals het ontwikkelen van een stappenplan, een menukaart, intervisie en trainingen) als voor de verdere ontwikkeling van de Gezonde School-aanpak. Het belangrijkste doel in 2021 is om de kennis over het belang van Welbevinden op School in combinatie met handelingsperspectieven actiever en gericht beschikbaar te stellen voor gemeenten, onderwijs en kennispartners en hen te inspireren om aan de slag te gaan.

Een eerste handreiking voor gemeenten is reeds ontwikkeld en beschikbaar via <https://www.pharos.nl/nieuws/aan-de-slag-met-de-mentale-gezondheid-van-jongeren/>

Leeswijzer

We beschrijven in 2 hoofdstukken onze bevindingen. Eerst gaan we in op de factoren waarmee rekening gehouden moet worden bij de structurele aandacht voor Welbevinden in de gemeente. Hierbij gaat het zowel om factoren van invloed op een samenhangend beleid (de interne organisatie), als om factoren die bij de uitvoering in de gemeente en rol spelen. Als tweede beschrijven we de factoren die bij een schoolbrede aanpak voor welbevinden op scholen zelf een rol spelen. We benoemen per hoofdstuk de werkzame factoren voor een duurzame aanpak waarbij we gerichte handelingsadviezen geven voor gezonde school adviseurs.

BEPALENDE FACTOREN VOOR HET DUURZAAM BELEGGEN VAN WELBEVINDEN IN DE GEMEENTE (ALS ONDERDEEL VAN COLLECTIEVE PREVENTIE): WAT KAN DE GSA DOEN?

FACTOR 1 Het thema Welbevinden en de urgentie moet ervaren worden

Veel gemeenten hechten waarde aan cijfers. Zij moeten kunnen zien dat de inzet op Welbevinden veel kan opleveren in de preventieve zorg. Het kan in sommige gevallen goed zijn om hierbij bijvoorbeeld de nadruk te leggen op de kostenbesparing bij deze vorm van collectieve preventie. Het is dan ook goed te streven naar een situatie waarin 'psychische gezondheid', 'psychisch welbevinden' of 'mentaal welbevinden' is opgenomen in het preventieakkoord. Dit werkt ondersteunend om het thema Welbevinden duurzaam te kunnen beleggen binnen de gemeente.

WAT WERKT?

1. Laat zien dat Welbevinden een thema is dat van belang is voor de collectieve preventie

Gemeenten hebben soms het beeld dat de 'Gezonde School' of 'Welbevinden op School' niet iets is waar zij mee te maken hebben. Het is nog lang niet altijd duidelijk hoe en waarom aandacht voor Welbevinden op School kan bijdragen aan de collectieve preventie en dus ook ten aanzien van financiering zo gezien kan worden. Het is dus goed om te bespreken hoe belangrijk het is dat kinderen zich veilig en prettig voelen op school en in de wijk. En hoe dit in preventieve zin kan bijdragen aan minder psychische en sociale problemen, ofwel het mentaal welbevinden kan bevorderen.

Anderzijds wordt het belang van het welbevinden van de jeugd wel erkend, maar wordt hier andere taal voor gebruikt, bijvoorbeeld pedagogische wijkaanpak. Of is de gemeente bezig met afgebakende onderwerpen zoals ouderparticipatie, in plaats van met een duurzame aanpak waarbij de elementen goed met elkaar verbonden zijn. Soms zijn gemeenten zich er niet van bewust dat juist de aanpak op school en in de klas zoveel impact heeft, maar zien ze dit als 'iets van de school' en blijven ze daarom op afstand. Het is dus belangrijk om te verkennen waar een gemeente staat, welke taal ze hanteren, en hoe zij de belangen van een pedagogische basis zien.

2. Grijp incidenten en relevante initiatieven aan om het onderwerp te belichten

Soms zijn er incidenten die aanleiding geven om met elkaar om tafel te gaan en een bepaalde aanpak te creëren of te verbeteren. Dit kan ruimte bieden om ook het gesprek over preventie en welbevinden aan te gaan. Als incidenten besproken worden, benoem dan dat achteraf handelen minder zin heeft op de lange termijn. En benadruk het belang van preventie en benoem de Gezonde School-aanpak als een methode om planmatig en structureel aan de slag te gaan met welbevinden.

3. Neem gemeente mee naar school en laat ze met elkaar praten

Veel beleidsambtenaren zijn nog nooit op een school geweest of hiermee in gesprek geweest. Terwijl scholen wel degelijk baat hebben bij goed gemeentelijk jeugdbeleid en ertegenaan lopen dat beleid niet aansluit. Neem de beleidsambtenaren daarom mee naar school en laat de school vertellen wat ze doen, waar ze tegenaan lopen en welke behoeften ze hebben. Scholen voelen zich soms niet gezien of erkend in wat ze bijdragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Scholen zouden in gesprek met gemeenten willen, zonder dat daar meteen een opdracht aan vastzit, of er bemoeienis uit voortvloeit. De ervaring is dat sommige activiteiten die geïnitieerd worden door de gemeente niet altijd aansluiten bij wat scholen nodig hebben; dat het niet werkt of dat deze leiden tot extra administratieve last door verantwoordingseisen die een gemeente stelt. Een gesprek kan leiden tot erkenning, out-of-the box oplossingen en nieuwe win-winsituaties. De kwaliteit van het gesprek is daarin bepalend.

Twee mooie voorbeelden:

- ✓ een school die een 'experimenteer-potje' ontving van de gemeente, waarbij de school verantwoordingsvrij geld mocht inzetten om te experimenteren met oplossingen voor problemen waar de school tegenaan liep.
- ✓ een school waar de pedagogische conciërge door de gemeente werd betaald.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Het gaat erom dat iedereen ervan doordrongen raakt dat een laag niveau van welbevinden van kinderen en jongeren een negatief effect heeft op hun gezondheid, nu en later. Dus dat een inzet op welbevinden een positief effect heeft op de gezondheid, nu en later. Gebruik onderzoek dat dit laat zien (zie kaders hieronder).
- ✓ Als een thema als psychische of mentale gezondheid is opgenomen in het preventieakkoord, is het belangrijk om als GSA te laten zien dat er een duidelijk verband is met Welbevinden op School en dat dit een vorm is van collectieve preventie. Probeer samen met andere GSA's, die hier al ervaring mee hebben, te kijken hoe dit het beste opgepakt kan worden.
- ✓ Zorg voor up-to-date lokale informatie over de stand van zaken m.b.t. welbevinden, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de jeugdgezondheidsmonitor vanuit de GGD en JGZ of via de website waarstaatjegemeente.nl. Jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen van de JGZ leveren cijfers aan op basis van gesprekken met ouders en kinderen en komen mogelijk in de wijken bij ouders thuis. Scholen houden zelf cijfers bij over de sociaal-emotionele ontwikkeling (SEO) en de ervaren veiligheid op school.
- ✓ Werk binnen de GGD samen met collega's die onderzoek doen, zoals de epidemiologen. Zij spreken vaak met de gemeente in het kader van resultaten van de Jeugdmonitor (die op een steekproef van de scholen wordt afgenomen, in groepen 2 en 7 op het po en klassen 2 en 4 van het vo) of 'Jij en je gezondheid' en

‘Gezond leven check het even’. De resultaten worden gepresenteerd in de Buurtmonitor, welke dus worden toegelicht door collega’s van Epidemiologie bij de gemeente.

- ✓ Verwerk resultaten van aan welbevinden-gerelateerde thema’s in allerlei presentaties die je geeft. Het is belangrijk deze cijfers goed te duiden. Wat betekent het bijvoorbeeld dat er veel schoolverzuim is in bepaalde wijken? Is het aantal jongeren met psychische problemen groot? En welke problemen worden niet gemeten?
- ✓ Zoek als GSA naar ‘haakjes’ in de gemeente om het thema welbevinden op de agenda te krijgen. Bijvoorbeeld wanneer suïcidepreventie een belangrijk speerpunt van de gemeente is, ga dan in gesprek en laat zien dat Gezonde School meer is dan ‘alleen’ voeding en beweging. Laat dan zien hoe welbevinden en suïcidepreventie samenhangen, aandacht voor Welbevinden op School kan immers een preventieve werking hebben. Je kunt bijvoorbeeld een presentatie over welbevinden geven op een congres over suïcidepreventie.
- ✓ Een Effectenarena (zie bijlage) organiseren waarbij zowel scholen als beleidsambtenaren samen stilstaan bij de maatschappelijke opbrengsten van aandacht voor welbevinden. Door met elkaar hardop te benoemen wat al wel gebeurt en welke effecten merkbaar zijn van de verschillende activiteiten, kom je tot een meer gezamenlijk beeld van het belang en de impact. Daarna kan je verder met elkaar in gesprek over verbetering, verduurzaming of verbreding van een aanpak.

Lokale cijfers

Weten hoe het is gesteld met de mentale gezondheid van de jongeren in een gemeente/regio?

- ✓ Kijk op <https://www.monitorgezondheid.nl/gezondheidsmonitor-jeugd> voor de Gezondheidsmonitor van uw GGD. Hier staan cijfers over stress, weerbaarheid, geluk en psychosociale problemen.
- ✓ Bekijk <https://jeugdmonitor.cbs.nl> voor de cijfers rond de thema’s gezin, onderwijs, gezondheid en welzijn van een gemeente en heel Nederland.
- ✓ Bekijk <https://www.waarstaatjegemeente.nl/> voor informatie over hoe een gemeente scoort op o.a. gezondheid, jeugd en jeugdhulp t.o.v. andere gemeenten en het landelijk gemiddelde.

FACTOR 2 Een goede interne samenwerking tussen verschillende beleidsterreinen in gemeenten en tussen verschillende gemeentelijke initiatieven

Welbevinden is een breed thema en zit op veel vlakken en veel beleidsterreinen. Het raakt de beleidsterreinen Volksgezondheid, Jeugd en Preventie, Zorg, Onderwijs en Veiligheid, maar ook Armoede en Leefomgeving. Het kan zo zijn dat er vanuit een bepaald beleidsterrein afspraken zijn gemaakt met zorg- en welkzijnspartners en dat aanbod is ingekocht, maar dat beleidsadviseurs dit niet van elkaar weten. Het is daarom belangrijk om de samenwerking tussen de verschillende beleidsterreinen te versterken, zodat onderling ook de juiste ambtenaren elkaar weten te vinden. Meerdere GSA’s hebben aangegeven dat het belemmerend werkt voor de voortgang en de borging van Welbevinden op School als er binnen een gemeente een wisseling is van beleidsambtenaren. De GSA kan de stabiele partner zijn die actief nieuwe beleidsambtenaren benadert, hen bijpraat en de verbindingen actief legt waar het gaat om Welbevinden. De gemeenten willen inzetten op het welzijn van inwoners. Daarbij geldt dat voorkomen beter is dan genezen. De gemeenten zetten in op aanpakken van armoede, huiselijk geweld, schulden en eenzaamheid. De gemeenten hebben nadrukkelijke aandacht voor het welzijn van jongeren. Onderwijs is erop gericht dat iedereen gelijke kansen heeft en zijn of haar talenten kan ontwikkelen. De gemeenten willen schooluitval voorkomen en kinderen die thuiszitten terugleiden naar school. Deze genoemde taken van gemeenten zijn haakjes om het gesprek ten aanzien van Welbevinden op School aan te gaan.

WAT WERKT?

1. Samenwerking versnellen door beleidsterreinen direct bij elkaar aan tafel te zetten

Het kan versnellend werken om verschillende beleidsambtenaren vanaf de eerste gesprekken samen te laten zitten, in plaats van alle partijen eerst los te spreken. Het voordeel van iedereen meteen aan de tafel te hebben, is dat je direct helder hebt met elkaar hoe je losse initiatieven bij elkaar kan brengen in een meer duurzame aanpak, zonder dat dit per se extra financiering vraagt. Daarnaast ontlast je de gemeente door het zelf te organiseren. Er zijn verschillende manieren om dit vorm te geven; door hen gezamenlijk te interviewen, een werksessie te organiseren of zelfs een effectenarena (zie bijlage) waar ook school bij aanwezig is. Dit is een bijeenkomst waarbij de maatschappelijke opbrengst van een interventie of aanpak gezamenlijk wordt vastgesteld. We delen hier het verslag,

de methode en het programma van een van de bijeenkomsten die we online hebben gehouden. Vaak zal het echter nodig zijn om eerst het contact met één of twee ambtenaren te starten om in de agenda van de andere ambtenaren te kunnen. Denk dan in ieder geval aan de beleidsterreinen Volksgezondheid en zorg voor de jeugd en/of het sociaal domein.

2. Betrek de wethouder

Het proces kan ontzettend versneld worden als er bestuurlijke betrokkenheid is. Een wethouder betrekken kan hierbij zeer helpen. Een wethouder bedrijft namelijk wel politiek in tegenstelling tot ambtenaren en kan dus ook de beleidsmensen wat meer het vuur aan de schenen leggen. Door goed te kijken wat zij op hun agenda hebben staan en wat daarvan aansluit bij Welbevinden, kan helpen om de verbinding te zoeken. Een mooi voorbeeld is in gemeente Delft waar de wethouder was uitgenodigd om aan het einde van een werksessie met het onderwijs en de zorg aan te sluiten en waarbij de resultaten van de werksessie aan de wethouder werden gepresenteerd.

3. Aanhaken bij bestaande initiatieven, overleggen en daarmee verbinding zoeken

In alle gemeenten zijn er wel overleggen of structuren waar aanhaken zinvol is. Bij veel gemeenten staan bijvoorbeeld meerdere aan welbevinden-gerelateerde thema's op de agenda, welke in verschillende werkgroepen of overleggen besproken worden. Denk aan een project om schoolverzuim tegen te gaan of projecten rondom thema's als sexting, drugsgebruik, suïcidepreventie, seksuele diversiteit etc. Vanuit veiligheidsbeleid zijn gemeenten vaak met dergelijke thema's bezig. Ook komt het voor dat er binnen een gemeente speerpunten liggen op het thema Relaties en Seksualiteit, en de gemeente zelf niet ziet dat dit samenhangt met welbevinden en psychische of mentale gezondheid. Zoek waar de verbinding is, of gelegd kan worden.

In de gemeentes die werken volgens het IJslandse Preventiemodel, wordt sneller de verbinding gezocht met andere thema's intern, maar ook met andere partijen, extern (bijvoorbeeld sportverenigingen). Er is in deze gemeente veelal een bestaande overlegstructuur, waarbij verschillende partijen zijn aangehaakt. Dit kan bevorderend werken om aan de slag te gaan met het thema Welbevinden. Er ontstaat op die manier ook een gevoel van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.

Al met al is het zo dat wanneer de samenwerking in de gemeente goed is georganiseerd, er eenvoudig initiatieven aan elkaar geknoopt kunnen worden.

4. Verbinden van activiteiten vanuit de GGD met activiteiten die in dezelfde jeugdzorgregio worden georganiseerd

Ga op zoek naar de regionale plannen voor de zorg voor de jeugd. Het kan zijn dat ook de jeugdzorgregio in wil zetten op preventie. Zoek uit welke ambtenaren meepraten over deze plannen en wie de projectleider is. Probeer deze te spreken te krijgen.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Het beleid in het sociaal domein is vaak gericht op het versterken van de eigen kracht van inwoners en hun gemeenschap. Het gaat om het bevorderen van zelfredzaamheid en betrokkenheid bij elkaar. Op het thema 'gelijke kansen voor jeugdigen' willen veel gemeentes preventieactiviteiten stimuleren; daar liggen kansen om bij aan te haken.
- ✓ Het is goed om vanuit de GGD intensief samen te werken met een ambtenaar die bevlogen is op het thema Welbevinden. Ook al is dit in eerste instantie niet het eerste aanspreekpunt voor de GGD.
- ✓ Via de beleidsambtenaar Veiligheid is het bijvoorbeeld vaak mogelijk om verschillende andere relevante thema's m.b.t. scholen te bespreken en een samenwerking met betrokken partners vorm te geven.
- ✓ Vanuit de GGD zitten medewerkers vaak bij verschillende werkgroepen met de gemeente. Het is goed om met GGD-collega's (waaronder de GSA) te kijken naar waar de haakjes met welbevinden te leggen zijn en breng dit thema in bij de verschillende werkgroepen. Stel elkaar vragen als: 'wat kunnen we dan bieden?', 'wat kunnen we aan ouders en kinderen bieden?' en 'welke activiteiten en programma's kun je dan inzetten?'
- ✓ Het is raadzaam om als GSA aan te sluiten bij overleggen zoals bij de Lokale Educatieve Agenda: de LEA. Dit is een regulier overleg met schoolbesturen, beleidsambtenaar Volksgezondheid, beleidsambtenaar Onderwijs, wethouder, directeurs po en vo) en kerngroepen zoals Gezond Gewicht en Genotmiddelen.
- ✓ Er worden binnen de gemeente jaarlijks verschillende bijeenkomsten georganiseerd, bijvoorbeeld een inspiratiedag Gezonde School, symposium Gezond gewicht, symposium Suïcidepreventie bij jeugd. Kijk waarop aangehaakt kan worden met het thema Welbevinden. Zo was er een presentatie van de GSA over Welbevinden op School en een brede aanpak van problemen tijdens een landelijke bijeenkomst aan diverse jeugdzorg-regio's.

FACTOR 3 Een goede samenwerking tussen GGD/GSA en gemeente en met andere ambassadeurs op het thema Welbevinden

Een goede samenwerking tussen de GGD en de gemeenten en met partijen zoals de JGZ of het CJG, functionarissen Zorg voor de jeugd (wijkteam/ jeugdteam), schoolmaatschappelijk werk en Jongerenwerk/Welzijn en passend onderwijs is belangrijk. Zo kan gewaarborgd worden dat er voldoende interactie is tussen verschillende aan welbevinden-gerelateerde thema's die bij een gemeente onder verschillende beleidsdomeinen vallen. Zoek ook in de gemeente uit welke personen informeel goed liggen in het onderwijs. Wie wordt door de scholen erkend als de expert op het gebied van welbevinden van de kinderen, met wie werken ze al prettig samen, welke overleggen vinden plaats binnen de school of in de wijk? In de IJslandse gemeenten zijn er werkgroepen waar deze partijen in zijn vertegenwoordigd, wat bevorderlijk is voor een goede samenwerking aan het thema Welbevinden en waardoor de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid wordt gevoeld.

WAT WERKT?

1. Een vast gezicht richting gemeente

Het is handig als er vanuit de GGD een 'vast gezicht' specifiek op het gebied van Welbevinden is richting de gemeente. Als er eenmaal een goede relatie is tussen de GGD en betreffende beleidsambtenaren, is de kans groot dat de GGD op meerdere plekken zal worden uitgenodigd.

2. GSA-team heeft de juiste kennis in huis

Binnen het team van GSA is het belangrijk dat er voldoende kennis in huis is over zowel sociaal-emotionele ontwikkeling als over collectieve preventie en welbevinden in de gezonde school aanpak. Is dit niet aanwezig, dan is het verstandig een maatje te zoeken die dit wel heeft en aan te haken bij de partijen die dit wel hebben. Het is verstandig om als team expertise te ontwikkelen en in huis te krijgen op het thema Welbevinden.

3. Goede samenwerking binnen de GGD

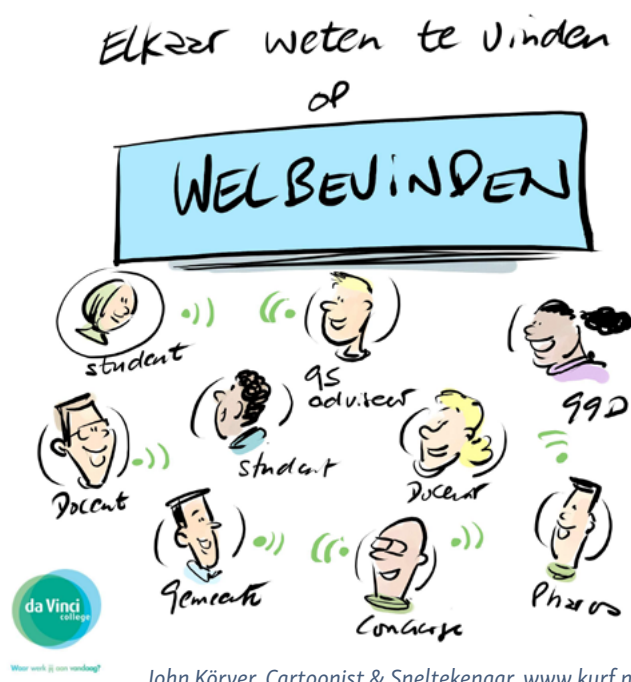
In veel gevallen is het niet de GSA maar zijn het beleidsadviseurs of accounthouders binnen de GGD die de contacten met gemeenten hebben. Terwijl de GSA degene is die voornamelijk de contacten met de scholen heeft en zich dus vooral met de uitvoering bezighoudt. Een goede verbinding tussen deze drie is essentieel. Zo ook de samenwerking met de Jeugdartsen en Jeugdverpleegkundigen van de JGZ, ook als deze niet onder de GGD vallen. Dit is belangrijk omdat de JGZ altijd in contact staat met de scholen. Zij gaan sowieso meerdere keren per jaar naar alle scholen toe i.v.m. de periodieke gezondheidsonderzoeken (groep 2 en 7 van po en klas 2 en 4 van vo).

4. Goede samenwerking met andere 'ambassadeurs' binnen gemeenten op het thema Welbevinden en een goede positionering van de GSA tussen de samenwerkingspartners

Belangrijk is om te zoeken naar de partners die kennis hebben van de inhoud van sociaal-emotionele ontwikkeling en hierbij aan te haken, zoals JGZ en Zorg voor de jeugd, jeugdpsychologen verbonden aan de scholen (het zorgteam) en pedagogen van het CJG en het jongerenwerk. Een partner als de JOGG-regisseur kan je helpen de gemeente binnen komen. Het is goed om vanuit de GGD samen met de JOGG-regisseur op te trekken als 'ambassadeurs Welbevinden' richting de gemeente. Het is heel helpend als de GSA goed is gepositioneerd tussen de samenwerkingspartners in de gemeente, bijvoorbeeld via een nauwe samenwerking met de JGZ en het kunnen aanschuiven bij interne overleggen. Het is ook helpend wanneer een GSA onderdeel kan zijn van het gemeentelijke preventieteam.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Zorg er binnen de GGD voor dat je van elkaar weet wat je doet; collega's moeten bijvoorbeeld weten wat de Gezonde School inhoudt zodat ze dit mee kunnen nemen in hun gesprekken met gemeenten.
- ✓ Betrek de JGZ en organiseer samen met hen een scholingsdag en netwerkbijeenkomst. De resultaten van de Jeugdmonitor kunnen de aanleiding zijn. De JGZ kan ook een rol spelen bij de monitoring van de Gezonde School-aanpak en kan een eigen rol pakken bij

John Körver, Cartoonist & Sneltekenaar, www.kurf.nl

bijvoorbeeld signaleren (PGO), educatie (voorlichting/gastlessen) en omgeving (voorlichting aan ouders).

- ✓ Voer ieder jaar het startgesprek op de scholen samen met JGZ. JGZ zit op alle scholen, op die manier is je bereik groot en kan je aandacht vragen voor het belang van universele preventie bij de school. Daarnaast levert de samenwerking met JGZ veel op: je leert elkaars werkwijze en denkwijze goed kennen.
- ✓ In sommige gevallen ben je als GSA zelf jeugdverpleegkundige, zoek in dat geval ook een maatje op met kennis van collectieve preventie en de Gezonde School-aanpak.
- ✓ Het helpt als gemeenten zicht hebben op Welbevinden, zoals dat vaak al wel lukt bij het thema Bewegen en Sport. Regelmatig contact hebben helpt, net zoals een aantal keer per jaar een kennisinstituut op dat thema (zoals Trimbos of Pharos) erbij betrekken als je gesprekken met de gemeente hebt.
- ✓ Tijdens gesprekken met gemeenten kan een GSA signalen vanuit scholen benoemen, bijvoorbeeld welke thema's er leven.

FACTOR 4 Samenwerking tussen verschillende uitvoerende partijen/partners/aanbieders binnen de gemeente

Een samenwerking vanuit de GGD en een overzicht van (zorg)partners en aanbieders van preventie in de gemeente is belangrijk. Sommige scholen hebben al een goed functionerend zorgoverleg dat goed is ingebed in het lokale zorgaanbod. Soms is er echter sprake van een kloof tussen zorg vanuit school en mogelijkheden tot zorg in de wijk/gemeente. Niet altijd zijn alle zorgpartners zich ervan bewust dat de collectieve preventie/de pedagogische aanpak binnen de school de basis is waar zorg op moet aansluiten. Wanneer kinderen vanuit thuis en school bepaalde gedragsnormen en opvattingen meekrijgen, dan is het belangrijk dat zorgpartners die pedagogische aanpak in hun begeleiding volgen.

Naast een gedeelde visie op een pedagogische aanpak, is het belangrijk dat scholen zicht krijgen op alle partners die actief zijn in de wijken waar hun kinderen wonen. Het is zinvol om na te gaan of scholen al beschikken over een sociale kaart en zo niet om te helpen die te maken of aan te reiken. Scholen krijgen zo een compleet beeld van het aanbod rondom zorg en welbevinden. Zonder samenwerking bestaat de kans dat scholen door de bomen het bos niet meer zien. Een goede samenwerking kan het thema juist versterken.

Voorbeeld van een samenwerking die beter kan:

Een ggz-preventieteam signaleert via vragenlijsten in alle vierde klassen van de basisschool of er kinderen zijn die zorg nodig hebben. Aan de hand van de score krijgen een aantal leerlingen het aanbod voor extra begeleiding op het sociaal- emotionele vlak. Een van deze leerlingen komt vaak in conflict met de leerkracht. Op de cursus leert hij dat hij vriendelijk moet lachen en recht op moet zitten wanneer de leerkracht langskomt. De leerkracht weet helemaal niet dat de leerling hiermee wil oefenen. En wanneer zij hem aanspreekt, lacht de leerling vriendelijk. De leerkracht vat het echter op alsof ze wordt uitgelachen en geeft de jongen een veeg uit de pan.

Dit is een voorbeeld waarbij, via een collectieve aanpak, een kwetsbare leerling eruit wordt gevist en extra aanbod krijgt. Door slechte samenwerking gaat het uiteindelijk slechter met de leerling: de collectieve aanpak werkt averechts. Een GSA zou in gesprek met scholen een rol kunnen spelen in het verbeteren van de afstemming tussen partijen.

WAT WERKT?

1. Ken de partners in de gemeente en weet wat ze doen

Als GSA is het goed om te weten welke (zorg)partners er in een regio zijn en met welke partners de gemeente al samenwerkt. Het is handig om dit overzichtelijk weer te geven en dit overzicht bijvoorbeeld aan scholen te kunnen laten zien. De partners die bijvoorbeeld van belang zijn, zijn partners die preventieve interventies voor scholen aanbieden. Ook is het fijn om alle mogelijke zorgpartners meer in beeld te hebben, bijvoorbeeld door het hebben van een zorgkaart.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Het begint ermee dat je de partners in de regio kent en deze partners ook weet te vinden. Omarm de andere partijen die ook collectieve preventie bieden, kijk hoe je vanuit de GGD hierop aan kunt sluiten. Wat zij doen hoeft de GGD niet meer te doen. Dan kunnen er goede samenwerkingen ontstaan, bijvoorbeeld met de JOGG-regisseur binnen het project Welbevinden op School. Of denk aan het project maakhetverschilvooreenkind.nl.
- ✓ Ontmoet partners bij overleggen. Een voorbeeld van een van de GSA's is het overleg NIX18, waarbij partners gezamenlijk onderzoeken hoe zij voorkomen dat jongeren onder de 18 jaar alcohol (gaan) drinken.

- ✓ Denk zeker ook aan welzijnswerk en jongerenwerk als belangrijke partners. Maar denk bijvoorbeeld ook aan het verenigingsleven (sportverenigingen). En aan brugfunctionarissen voor de link tussen school en zorg.
- ✓ Sommige gemeenten hebben een incidententeam (waar suïcide en ongevallen worden gemeld). Een crisisteam gaat dan aan de slag. Hoe gaan we met ouders in gesprek? Hoe kunnen we onrust dempen? Zij kunnen scholen adviseren in de stappen die genomen moeten worden.
- ✓ Volg, samen met de scholen en lokale organisaties, trainingen die van belang zijn in het kader van welbevinden (bijvoorbeeld ten aanzien van het pestprotocol, signaleren huiselijk geweld, een inclusief pedagogisch klimaat op school).
- ✓ Zorg voor een goede samenwerking met het samenwerkingsverband. Het samenwerkingsverband kan mogelijk de kosten van een interventie op zich nemen.

FACTOR 5 Voldoende en structurele financiering voor Welbevinden

Het Gezonde School Ondersteuningsaanbod kan helpen om scholen te laten werken aan het thema Welbevinden. Het komt voor dat dit ondersteuningsaanbod de uren niet dekt die een GSA nodig heeft voor volledige begeleiding. En sommige scholen hebben geen of weinig budget voor interventies. Helaas zijn er voor het thema Welbevinden maar weinig goede, gratis interventies beschikbaar, zoals die er bijvoorbeeld wel zijn voor het thema Voeding. We hebben gezien dat de samenwerking met de GSA (in ieder geval tijdelijk) kan stagneren wanneer het ondersteuningsaanbod Welbevinden, of een vignet, niet wordt gehonoreerd of goedgekeurd.

WAT WERKT?

1. De gemeente koopt de Gezonde School in

In een aantal regio's heeft de gemeente de Gezonde School ingekocht bij de GGD. Soms voor alleen het basisonderwijs, soms voor alle scholen. Dit lijkt bevorderend voor de verduurzaming: er is dan meer budget en interventies kunnen daardoor duurzaam worden ingekocht en begeleiding van de scholen is gegarandeerd. De GSA heeft meer tijd (dan met de uren vanuit het ondersteuningsaanbod) om scholen goed te begeleiden over een langere periode en kan daardoor meer betekenen.

2. De gemeente investeert in welbevinden-gerelateerde activiteiten op school

Wanneer de gemeente of de GGD een budget beschikbaar stelt om interventies of activiteiten op scholen te financieren, kan dit bijdragen aan verduurzaming (het ondersteuningsaanbod is slechts voor 1 jaar, waardoor verduurzaming soms niet mogelijk is). Het zorgt er ook voor dat interventies kunnen worden aangeschaft die niet binnen het Gezonde School-aanbod passen.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ De gemeente kan (in samenwerking met schoolbesturen) stimuleren dat alle scholen aan de slag gaan met het thema Welbevinden. Bijvoorbeeld door de Gezonde School in te kopen en prioriteit aan Welbevinden te geven.
- ✓ Sommige scholen hebben direct contact met de gemeente, veelal over andere thema's dan Welbevinden. Maak gebruik van de lijnen die er al zijn om ook over het thema Welbevinden in gesprek te gaan. Zo is er soms een bestaand overleg met schooldirecteuren, waarin bijvoorbeeld veiligheid of middelengebruik besproken wordt.
- ✓ In sommige regio's stellen de gemeente en GGD gelden beschikbaar. Scholen die het ondersteuningsaanbod voor Welbevinden hebben aangevraagd, krijgen er een bepaald bedrag bovenop. Ook de scholen die afgewezen zijn voor het ondersteuningsaanbod krijgen dit bedrag. In de gemeentes waar dit bestaat, is het balletje gaan rollen doordat de GSA bij de gemeente aan tafel zat en dit voorstel heeft gedaan.
- ✓ Zie het schoolmaatschappelijk werk in de school als belangrijk onderdeel van collectieve preventie en stimuleer dat de gemeente hierin investeert.
- ✓ Ook de landelijke extra stimuleringsregeling R&S werkt goed. Hierbij kan de link worden gelegd met activiteiten rondom welbevinden.

BEPALENDE FACTOREN VOOR HET DUURZAAM BELEGGEN VAN WELBEVINDEN OP SCHOLEN

FACTOR 1 Er is voldoende draagvlak binnen de school; welbevinden heeft de prioriteit

Schoolbreed draagvlak om aan welbevinden te werken is het startpunt. Belangrijk is dat het niet van boven wordt opgelegd door de directie of het bestuur. De beweging moet vanuit de school komen, vanuit het onderwijspersoneel. Zolang er geen draagvlak is binnen de gehele school, en bij de ouders en leerlingen, is het moeilijk om volledige verandering teweeg te brengen. Wanneer niet al het personeel op school het belang voelt, zit dat een duurzame borging in de weg. Een leerkracht die achter het beleid staat kan dat beter overbrengen op de leerlingen dan een leerkracht die niets met het thema heeft. Tegelijkertijd is er vaak weinig tijd om te werken aan draagvlak. Er wordt veel van scholen gevraagd en verwacht. Zij hebben soms hun handen al vol aan het draaiende houden van de lessen. Het is dan ingewikkeld om iemand vrij te moeten spelen om structureel aan de slag te gaan met het onderwerp.

Duurzaam beleggen kan bijvoorbeeld met het omarmen van de Gezonde School-aanpak, samenwerking met de Gezonde School-adviseur en aanstelling van een schoolse Gezonde School-coördinator. Bedenk je dat een pedagogische aanpak in de klas veel impact heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling. Veel scholen werken met onderwijsvormen waarin een pedagogische werkwijze is geïntegreerd, denk aan opbrengstgericht werken of ontwikkelingsgericht leren. Ga dus in op het schooltype en de wijze van onderwijs. Door inzicht te geven dat dit net zo goed onderdeel is van een duurzame aanpak op Welbevinden, sluit je met je gesprek beter aan bij waar de school zelf al investeert.

WAT WERKT?

1. De directeur en het schoolpersoneel zetten zich in en zijn bevlogen

Dit is een belangrijke voorwaarde om het thema Welbevinden duurzaam te beleggen. Het personeel moet echt 'voelen' dat welbevinden belangrijk is en dat ze ermee aan de slag moeten. Het is dan nodig is dat iemand zich erin verdiept vanuit school. Het aanstellen van een interne 'kartrekker' (bijvoorbeeld in de rol van een Gezonde School-coördinator) kan hierbij enorm helpend zijn. Voor het thema Welbevinden is dit vaak de internbegeleider of de zorgcoördinator. Ook heeft het ondersteunend personeel een grote rol en moet de directeur achter de visie staan; idealiter een bevlogen directeur op dit thema. Het helpt als je elkaar kan steunen en als er een gezamenlijke visie is.

2. Welbevinden op School is prioriteit en geen extra thema of ad hoc thema

Ondanks onvoorziene omstandigheden (corona, onderwijs-hervormingen, heftige voorvallen) is het belangrijk om toch en juist voorrang te geven aan schoolbreed en structureel werken aan welbevinden. Soms zijn er te veel activiteiten en projecten op scholen, waardoor het voelt alsof er van het ene naar het andere project wordt gegaan zonder dat er sprake is van borging. Borging heeft tijd nodig, die moet vrijgemaakt worden. Het helpt als scholen inzien dat ze een hoop terugkrijgen van deze tijdsinvestering. Het is daarom fijn als de GSA (samen met de Gezonde School-coördinator) een coördinerende rol kan pakken. Zorg ervoor dat er vanuit een overkoepelende visie gericht met welbevinden aan de slag wordt gegaan, en dat het geen losse en ad hoc-activiteiten zijn, maar wat school al doet verbinden met elkaar. Daarnaast kan het ook helpend zijn als er sprake is van een doorlopende leerlijn. Dit wil zeggen: als er op een basisschool al wordt gewerkt aan Welbevinden, dit op een middelbare school vervolgens ook gebeurt. De gemeente kan hier een rol in spelen, maar ook de GSA.

3. Meeliften op 'toevallige' gebeurtenissen en andere initiatieven

Het helpt om te zoeken naar bestaande initiatieven en daar haakjes voor Welbevinden te vinden. Hierbij is het van belang om met de juiste personen contact te zoeken die een belangrijke rol hebben bij deze initiatieven. Structuur en eventueel financiering liggen er al. Zo kun je aansluiten op preventieve programma's zoals de IJslandse aanpak. En je kunt de link leggen met welbevinden en het thema Relaties en Seksualiteit in mentorlessen.

Soms blijkt, door de omstandigheden, dat er specifieke actie nodig is op het thema Welbevinden. Bijvoorbeeld omdat er een interventie wegvalt, omdat er veel nieuwkomers op school zijn, of er spelen heftige problemen zoals pestgedrag of een suïcide. Dit zijn allemaal situaties en momenten die het gevoel van urgentie verhogen. Ze vormen een gelegen kans om juist dan duurzaam in te zetten op Welbevinden. Dat zorgt ervoor dat een school gaat nadenken over het thema en overgaat op actie. Maak hier dan gebruik van.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Het helpt als er intern iemand is die het thema Welbevinden coördineert en zich erin verdiept. Dat kan de Gezonde School-coördinator zijn, maar bijvoorbeeld ook de Jeugdverpleegkundige kan fungeren als verbindende schakel met de GGD en andere (zorg) partners.
- ✓ Adviseer de school om niet óver maar mét de leerlingen te praten; betrek ze bij beslissingen. Leerlingenraden of een kinderraad kunnen Welbevinden op de agenda zetten op school.
- ✓ Bedenk dat bijna elk thema op school wel raakt aan Welbevinden, het gaat dan ook niet om een 'nieuw' thema op de agenda, maar om het inzicht en bespreken van een verdiepende schoolbrede aanpak met werkzame elementen/activiteiten/ interventies die het welbevinden ondersteunen en bevorderen waar nodig.
- ✓ Bedenk samen met de school hoe je bijvoorbeeld de conciërge en kantinejuf of mentor kan inzetten op Welbevinden. Zij kennen alle kinderen. Belangrijk is dat zij niet alleen de eerste jaren een actieve rol hebben als het gaat om Welbevinden, maar door alle jaren heen.
- ✓ Organiseer een overleg tussen schooldirecteuren rondom het thema Welbevinden. Zij kunnen elkaar inspireren en knelpunten bespreken.
- ✓ Adviseer de scholen om regelmatig met het team te evalueren hoe iedereen erin staat. Staan de neuzen nog steeds dezelfde kant op? Denk hier ook aan wanneer er nieuwe medewerkers bij het team komen: op welke manier komen zij tot eenzelfde 'gevoel' over het belang van het thema Welbevinden? En hoe krijgen zij kennis en kunde over de werkwijze? Het is belangrijk dat dit echt thema blijft leven, laat het zeker niet iets 'op papier' worden.
- ✓ Organiseer vanuit de gemeente een inspiratiebijeenkomst op het thema Welbevinden (of mentale gezondheid), waarbij alle scholen worden uitgenodigd. Dat kunnen aparte sessies zijn voor po, vo en mbo. Bedenk of het nuttig is om alleen scholen uit te nodigen zodat ze van elkaar kunnen leren, of dat het een meerwaarde heeft als de GSA en andere partners (zoals het jongerenwerk) hierbij aanwezig zijn.
- ✓ Vanuit het ondersteuningsaanbod is er een focus op erkende interventies. Deze sluiten niet altijd aan bij een school of bij de leerlingen. Het is soms belangrijk om breder te kijken: het gaat er immers om wat bij een school past. Als het passend is, is de kans veel groter dat het duurzaam belegd wordt.

- ✓ Veel verschillende programma's rondom Welbevinden hebben de school als ingang. Een jaaragenda kan helpen. Zo weten scholen wat er aan komt en kunnen ze kiezen waar ze aan meedoen.
- ✓ Denk ook aan creatieve werkvormen om een beeld te krijgen van waar de school staat met betrekking tot het thema. En wat (per pijler) voor de school prioriteiten heeft. Een dergelijke sessie kun je ook prima samen met enkele belangrijke samenwerkingspartners doen, zoals de jeugdverpleegkundige.
- ✓ Wees je ervan bewust dat het fijn is als er een afspiegeling van het schoolteam aanwezig is bij een dergelijke sessie. Bij een vo-school kan dit ingewikkeld zijn en bij een mbo-school nog meer, omdat er vaak meerdere directieleden, afdelingsleiders/managers en mentoren zijn die een belangrijke rol spelen.
- ✓ Wil je ouders betrekken, dan is een ouderavond vaak een eerste toevallige gebeurtenis waaruit blijkt dat ouders dit een belangrijk thema vinden. Maar ook de ouderraad of de ouderkamer zijn makkelijk als startpunt voor gesprek over een nieuw beleid rondom Welbevinden.

FACTOR 2 Een ervaren GSA op het thema Welbevinden

Niet alle GSA's zijn bekend met interventies en programma's op het thema Welbevinden. Of ze beschikken niet over de kennis hoe je een schoolbrede aanpak kan bespreken of kan laten slagen. De achtergrond en het profiel van de GSA (welke opleiding en welke functie in de gemeente) kunnen hier een belangrijke rol in spelen.

Er is veel genoemd dat een GSA voldoende kennis over interventies en programma's op het thema Welbevinden moet hebben. Er zijn zo ontzettend veel (ook niet-erkende) interventies, dat scholen vaak door de bomen het bos niet meer kunnen zien. Sommige scholen hebben juist al duidelijke ideeën hierover, die niet per se aansluiten bij wat de GSA zou aanraden. Een mogelijk knelpunt is wanneer de school zelf al aan de slag is gegaan en bijvoorbeeld al programma's heeft ingekocht, zonder voldoende naar de duurzaamheid te hebben gekeken. Het is belangrijk om hier goed mee om te kunnen gaan.

Het is vaak zo dat gezondheidsbevorderaars een andere opleiding (en daarmee ook een andere insteek) hebben dan JGZ-medewerkers. Gezondheidsbevorderaars hebben meer

kennis en ervaring op het gebied van collectieve preventieve, terwijl GSA's die vanuit de JGZ werken meer ervaring en kennis hebben op het gebied van individuele preventie.

WAT WERKT?

1. Een GSA die bepaalde kwaliteiten heeft, aandacht voor evaluatie en de laagdrempeligheid van het thema

Het werkt heel bevorderend voor de duurzame aanpak als de GSA kan aanjagen, klantgericht is, kan enthousiasmeren en verbinden en de juiste mensen aan tafel weet te zetten. En daarnaast veel kennis heeft van Gezonde School en Gezonde School-interventies op het thema Welbevinden. Een GSA is iemand die de juiste onderwerpen weet te benoemen waar de school in eerste instantie niet aan denkt. En de activiteiten en interventies kan aanraden die hierbij passen. Het is belangrijk te beseffen dat kleine stapjes voldoende kunnen zijn om met het thema Welbevinden aan de slag te gaan en om urgentie en draagvlak te creëren.

2. Een GSA die 'de weg kent' in de gemeente en de samenwerkingspartners kent

Denk dan specifiek aan het verbinden van, en het samenwerken met partijen rondom de school die vanuit de verschillende subsidievoorwaardes (in opdracht van de gemeente) een stimulerende en sturende rol kunnen hebben.

3. Gebruikmaken van cijfers

Het helpt wanneer de GSA gebruikmaakt van data over bijvoorbeeld het welbevinden van de leerlingen op school (vanuit bijvoorbeeld de GGD-jeugdmonitor, JGZ-

contactmomentrapportages, schooltevredenheidsenquêtes en andere eventueel ingevoerde signaleringsinstrumenten). Op basis van deze cijfers kan het gesprek met de school gevoerd worden. Dit is het uitgangspunt om te bepalen wat er moet gebeuren op school.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Een startende GSA in laten werken door een ervaren kracht. Het is belangrijk dat een GSA tijd krijgt om ervaring op te bouwen, een goede training krijgt en een gedegen inwerkproces. Bijvoorbeeld ten aanzien van het regelmatig en pro-actief contact opnemen met de school. Of de procesgerichte aanpak, het begeleiden van groepen, en kennis en kunde ten aanzien van de Gezonde School- aanpak en gespreksvoering. Specifiek ook ten aanzien van het thema Welbevinden, de interventies die aangeraden kunnen worden en waarom.
- ✓ Een tip voor beginnende GSA's is om de basistraining over de GS-aanpak en het thema Welbevinden in een vorm te gieten die voor de school prettig is. Dit kan je dan met de school bespreken. Het is vooral belangrijk om de school mee te nemen in het thema en via welke werkwijze dit duurzaam aangepakt kan worden. Je kunt hierbij volgens de pijlers werken en maak het concreet door per pijler ook meerdere voorbeelden paraat te hebben.
- ✓ Bespreek pro-actief met alle scholen de uitkomsten van de Jeugdmonitor. Het is fijn als je als GSA goed samenwerkt met de collega's van de afdeling

Epidemiologie van de GGD. Zij kunnen altijd helpen met (het duiden van) cijfers.

- ✓ Het is goed om regelmatig contact op te nemen met de school en niet alleen die een of twee keer per jaar.
- ✓ Kom samen met de scholen tot een cyclus waarbij regelmatig gekeken wordt hoe het met Welbevinden staat, mede op basis van cijfers en onderzoeksresultaten. Dit kan bevorderend zijn om het gevoel van urgentie te verhogen en om direct te kunnen ingrijpen waar nodig.
- ✓ Neem de tijd om draagvlak te creëren op school. Het werk van de GSA is netwerken, netwerken, netwerken. Dat is jarenlang investeren. Accepteer dat dit tijd kost en ga voor duurzaamheid, heb geduld.

FACTOR 3 Het thema minder abstract maken

Voor velen is het thema Welbevinden nog abstract. Wat valt er precies onder Welbevinden en hoe meet je impact? Meer inzicht en duidelijkheid (bij zowel GSA, school, als gemeente) over wat Welbevinden inhoudt, wat er onder valt en wat er dan voor programma's aangehaakt kunnen worden is nodig. Vooral ten aanzien van het vo is het vaak nog onduidelijk welke educatieprogramma's geschikt zijn. En is er nog te weinig bekend over wat goed werkt bij het schoolbreed inzetten van deze programma's. Daarnaast kan het ook nogal eens per school verschillen (bijvoorbeeld afhankelijk van de wijk waarin een school staat) wat men verstaat onder welbevinden. Zo kunnen er voor een school in een achterstandswijk hele andere welbevinden-gerelateerde zaken prioriteit hebben (zoals de vraag of de kinderen überhaupt voldoende hebben geslapen en ontbeten) dan op andere scholen. Het is belangrijk om vooral ook van de school zelf te horen wat het thema voor hen betekent en wat voor hen prioriteit heeft. Het is dus maatwerk met een bepaalde basis van inhoudelijk zorgdragen voor veiligheid en een goed pedagogisch klimaat als uitgangspunt.

WAT WERKT?

1. Het tonen van de inspiratiefilms

Het tonen van de films over Welbevinden maakt het thema concreter en brengt inspiratie. Zie de [playlist Welbevinden op School](#).

2. Een lijstje met concrete tips wat er gedaan kan worden op een school

Scholen hebben het vaak erg druk en zijn praktisch ingesteld. Een lijstje met concrete tips op het gebied van Welbevinden

John Körver, Cartoonist & Sneltekenaar, www.kurf.nl

kan helpend zijn. Denk aan het organiseren van mindfulness-lessen, of als directeur bij de deur staan om alle kinderen en ouders te begroeten als de school begint.

3. Houd het thema zo laagdrempelig mogelijk

Ook kleine activiteiten op gebied van Welbevinden zijn al erg mooi en een stap in de goede richting. Dit zou gestimuleerd moeten worden. Als er bijvoorbeeld in bepaalde klassen met een interventie gewerkt wordt, die nog niet is onderbouwd, dan is daar altijd nog de ruimte om dat verder uit te breiden. Schuif het dus niet aan de kant, maar bekrachtig elke kleine stap.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Het onderwijs is over het algemeen heel praktisch: 'wat gaan we doen en hoe gaan we het doen?' Terwijl het verhaal rondom Welbevinden heel theoretisch kan zijn. Het is daarom belangrijk om in het traject vooral praktische dingen aan te bieden. Bij de praktische invulling sluit een concrete tool goed aan. Zoals een menukaart waar scholen al op kunnen aangeven wat zij doen, wat ze zouden willen doen, waar interesse in is en waar ze niet voor kiezen. Dit helpt om stap-voor-stap aan de Gezonde School-aanpak te werken op het tempo van de school. Een voorbeeld van zo'n menukaart is gemaakt door de GGD Haaglanden.
- ✓ Om het praktisch inzichtelijk te maken wat scholen al doen kan je een schema invullen met de school, waarin je per Gezonde School-pijler bestaande activiteiten op invult. Dit stimuleert scholen omdat het inzichtelijk

maakt wat ze allemaal al wel doen. Van daaruit is het gesprek over mogelijke verbeteringen makkelijker te voeren.

- ✓ Welbevinden is een heel breed thema, er valt veel onder. Zie dit als een kans: er zijn juist hierom veel kansen op verbinding met andere thema's.
- ✓ Voer een eerlijk gesprek met de school: werken aan welbevinden is een proces en gaat stap voor stap. Voor issues rondom welbevinden is vaak geen *quick fix*.
- ✓ Het is belangrijk met de school te bespreken dat het vignet geen doel op zich is, maar dat het er vooral om gaat dat er een duurzame aanpak op welbevinden wordt opgezet. Het is niet erg als er wat meer stappen nodig zijn. Als het maar een meerjarenplan is.
- ✓ Laat de inspiratie-films over Welbevinden op School zien en bespreek met scholen na wat zij zelf al doen.
- ✓ Scholen leren het meeste van elkaar. Organiseer verdiepende workshops waar scholen elkaar kunnen ontmoeten. Zorg voor voldoende uitwisseling tussen de scholen in verschillende werkvormen. Of zorg dat de scholen aansluiten bij de bijeenkomsten van de Gezonde School over Welbevinden. Ook wanneer ze nog twijfelen of ze echt aan de slag willen, kunnen ze daar inspiratie opdoen.

FACTOR 4 Deskundigheid(bevordering) van docenten

Niet alle docenten zijn of voelen zich voldoende toegerust om aan de slag te gaan met het thema Welbevinden. Ze hebben soms geen kennis en kunde om goed te kunnen signaleren of te kijken wat voor welke leerling werkt. Leerkrachten moeten daarop geschoold worden, in veel docentenopleidingen zit kennis over een schoolbrede aanpak gericht op Welbevinden niet in de basisprogramma's.

WAT WERKT?

1. Vanuit de school aan de slag gaan met deskundigheidsbevordering

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Wat helpt op het vo is een mentor voor alle klassen die in alle leerjaren SOVA-trainingen kunnen geven, zodat het een standaard onderdeel wordt van de schooljaren.
- ✓ Adviseer dat het team gezamenlijk een training pedagogische vaardigheden of positief coachen kan volgen.
- ✓ Of dat alle leerkrachten een scholing op het thema Welbevinden en verwante thema's kunnen volgen, zoals kennis over sociaal-emotioneel leren en de invloed van heftige gebeurtenissen tijdens de kind- en adolescentenjaren. Het is waardevol wanneer een vakdocent inziet dat hij/zij meer kan doen dan alleen lesgeven, door kinderen het gevoel te geven dat zij altijd met hun verhalen bij hen terecht kunnen.

FACTOR 5 Samenwerken met externe (zorg)partners

Als de samenwerking niet goed loopt, bijvoorbeeld omdat doelen, verwachtingen en taken niet goed zijn besproken, kunnen partners kritisch naar elkaar zijn in plaats van goed samenwerken. Dit is het spanningsveld tussen de docenten (het onderwijs) en de zorgpartners. De zorgpartners kunnen kritisch zijn op de pedagogische houding van de docenten en het leiderschap van de schoolleiding.

WAT WERKT?

1. Een goede interne en externe zorgstructuur

Door een goede interne en externe zorgstructuur op te bouwen kan in een vroeg stadium worden geschakeld wanneer dit nodig is. Op deze manier kunnen signalen sneller doorgegeven worden. Korte lijntjes en een goede samenwerking met externe partners helpen hierbij.

ADVIEZEN VAN DE GSA'S IN DE PILOTGEMEENTEN

- ✓ Wat werkt is een goed functionerend zorgteam waar externe partners aan deelnemen die een vanzelfsprekende link hebben met gemeente, zoals een brugfunctionaris en jongerenwerk.
- ✓ Goede en duidelijke afspraken (die ook opgenomen zijn in het beleid!) tussen de ib'er/zorgcoördinator en de rest van het team, aan wie worden signalen doorgegeven, wat gebeurt er vervolgens, wie van de externe partners wordt ingeschakeld op welk moment etc.
- ✓ Zorg voor een duidelijke zorgroute en een cyclische werkwijze; leg bijvoorbeeld vaste afspraken van in een 'zorgroutekaart'.
- ✓ Adviseer dat scholen en lokale organisaties samen trainingen volgen die van belang zijn in het kader van Welbevinden (bijvoorbeeld ten aanzien van het

pestprotocol, signaleren huiselijk geweld, een inclusief pedagogisch klimaat op school etc.)

- ✓ Zorg ervoor dat jongerenwerk flink betrokken wordt, door hen bijvoorbeeld tijdens de pauzes actief met jongeren in contact te laten treden.
- ✓ Zorg voor een goede samenwerking met het samenwerkingsverband; zij kunnen bijvoorbeeld kosten van een interventie op zich nemen. Een effectenarena (zie bijlage) kan bijdragen aan inzicht in problematiek op school en wat verschillende (zorg) partijen kunnen betekenen. Dit is een bijeenkomst waarbij de maatschappelijke opbrengst van een interventie of aanpak gezamenlijk wordt vastgesteld. We delen hier het verslag, de methode en het programma van een van de bijeenkomsten die we online hebben gehouden.

Afsluiting

Uit bovengenoemde factoren blijkt dat een aantal begrippen vaker genoemd wordt, begrippen die er als een rode draad doorheen lopen. Zo zien we dat zowel in gemeenten als op scholen een goede samenwerking rondom welbevinden een grote helpende factor is. Intern binnen de eigen organisatie (de gemeente, de school, de GGD), maar ook extern in contact met partners uit de regio die zich, op welke manier dan ook, bezighouden met het welbevinden van jongeren. Kennis, kunde en ervaring op het gebied van Welbevinden lopen eveneens door alle punten heen. Het belang van ingevoerd zijn op de materie om op die manier de juiste middelen in te zetten voor de grootste impact. En in een groot deel van de gesprekken die we gevoerd hebben om dit document op te stellen, kwam het woord 'bevlogenheid' terug. Iemand die betrokken is en met enthousiasme kan vertellen over Welbevinden en daar anderen in mee weet te nemen. Het is waardevol geweest om alle verschillende perspectieven en lessen te bundelen tot dit verslag, van waaruit we in 2021 verder kunnen bouwen aan praktische tools en de doorontwikkeling van Welbevinden binnen de Gezonde School.

Colofon

Auteur

Tessa van Loenen, Anna de Haan, Chantal van den Thillart en Lizanne Visser

Met input van

Marjolein Keij, Jeroen Lammers, Daniëlle Meije, Joline van Lier, Marloes Kleinjan

Beeld

John Körver, Cartoonist & Sneltekenaar, www.kurf.nl. De tekeningen zijn gemaakt tijdens het pilottraject met het Da Vinci College in Dordrecht.

Fotografie

www.istockphoto.com

Ontwerp

Canon Nederland N.V.

Artikelnummer **AF1868**

© 2021, Trimbos-instituut/Pharos, Utrecht

 Trimbos
instituut
Netherlands Institute of
Mental Health and Addiction

PHAROS
EXPERTISECENTRUM GEZONDHEIDSVerschillen

Bijlage: Beschrijving opbrengsten Effectenarena

- ✓ Aanwezig: vo-school (vmbo), lokaal jongerenwerk (directeur en coach), JGZ arts, Gezonde School-coördinator, beleidsadviseur Onderwijs, beleidsadviseur Gezondheidsbeleid, beleidsadviseur Jeugdpreventie, regisseur Publiek Belang, jongere, teamleider onderbouw (namens directeur)
- ✓ Gefaciliteerd door: Pharos en de Gezonde School-adviseur

Korte beschrijving proces

Een effectenarena is een bijeenkomst met diverse mensen over een bepaalde aanpak of methodiek. De methodiek, in dit geval 'Welbevinden op school' wordt in de fictieve arena gelegd en met elkaar wordt gesproken over de opbrengsten die al worden behaald en de opgaven die er nog liggen.

Bij deze Effectenarena werd het gesprek gevoerd op basis van een persona: de persona Mohammed (zie onderaan dit stuk). Deze persona is van tevoren ontwikkeld o.b.v. gesprekken met school, gesprekken met de zorgcoördinator, het jongerenwerk en op basis van gesprekken met leerlingen zelf. De effectenarena volgt 3 stappen waarin vragen worden gesteld waarbij de persona centraal blijft: de individuele antwoorden van deelnemers dragen bij aan de optelsom van het geheel. De 3 vragen zijn: Wat doen we voor het welbevinden van Mohammed, wat doen we al goed? Wat levert dit voor Mohammed op, welke effecten bereiken we? En: wat kan nog beter/welke opgaven liggen er nog? Daarbij komen dus ook knelpunten bloot te liggen. Doordat de gemeente aansluit bij de bijeenkomst horen zij direct waar de praktijk in slaagt en waar nog behoeften liggen. In deze samenvatting van het verslag in zijn geheel, zijn alleen de uitdagingen opgenomen.

Trend: de School en het jongerenwerk merken dat problematiek onder jongeren toeneemt

De problematiek neemt toe: meer kinderen hebben problemen en meer gezinnen hebben een stapeling van problemen. Dat legt druk op de school. De school ervaart dat zij vaker problemen moeten oplossen, terwijl zij daar niet op zijn ingericht. De school doet al veel (heeft afgelopen jaren veel verbeteringen doorgevoerd gericht op het welbevinden van de leerlingen) maar de time-in klas is best overbelast en ook voor de zorgcoördinator is het pittig. Het jongerenwerk merkt dat coaching alleen niet genoeg is en zij breiden hun activiteiten uit.

Probleem: kinderen komen al uit het po met problemen binnen op het vo

Het lijkt alsof in het po onvoldoende passende oplossingen zijn geboden voor de problemen waar jongeren mee kampen. Het is de vraag in hoeverre jongeren zijn voorbereid op het vo. Maar ook is het de vraag of problemen wel zijn gezien in het vo en wat er mee is gedaan. De overdracht daarin laat ook te wensen over.

Probleem: schakelen school- hulp gaat niet altijd goed

Dat wat de reguliere hulpverlening zoals die er nu is biedt, schiet te kort. Soms blijven leerlingen met (buitenschoolse) problematiek te lang in school rondlopen omdat de hulpverlening niet snel genoeg opschakelt. Er is goede samenwerking met de coördinator van de Jeugdhulp, maar het doorpakken van de hulpverlening zelf laat op zich wachten. Het probleem is ook het tempoverschil; het kunnen volgen van onderwijs vraag direct een oplossing (een leerling mist ander onderwijs) maar inregelen van hulp, gaat traag.

Probleem: geen zicht op hoe signalering werkt

Signaleren zou overal moeten plaatsvinden maar de systemen werken nu onvoldoende. Kinderen komen al met problemen de school binnen. Zo wordt er bijvoorbeeld in JGZ gesnoeid en is nog niet duidelijk hoe het systeem van vroegsignaleren in het po functioneert. School en jongerenwerk signaleren wel. School omdat leerlingen daar de hele dag zijn en zij een onderwijssysteem hebben waarbij ze achter het gedrag van de leerling kijken (als er wat aan de hand is dan wordt doorgevraagd hoe dit komt, bijvoorbeeld bij een onvoldoende). Het jongerenwerk signaleert omdat zij heel laagdrempelig zijn. Leerlingen komen vanzelf naar hen toe omdat ze zich thuis voelen en hen vertrouwen.

Nodig: een goede start op het vo

Dat kan alleen wanneer er mee aandacht komt voor de overgang van het po naar het vo. Wanneer jongeren beter worden voorbereid (jongerenwerk heeft een module) en wanneer er een warme overdracht is. Maar ook wanneer in het po er al meer vooruit gedacht wordt hoe kan worden voorkomen dat een kind in het vo vastloopt door bijvoorbeeld problematiek steviger op te pakken en gezinsgericht te werken.

Nodig: 360 graden-benadering van de jongere: straat-gezin – school

Alleen de leerling hulp bieden op school werkt onvoldoende goed. Juist nu leerlingen hun problemen voortkomen uit gezinsproblematiek, is het nodig dat er meer integraal en systeemgericht gewerkt wordt. Dus **systeemgericht**: ook gericht op de straat en het gezin. En **integraal**: een goede afstemming tussen buurtsport coaches, Delft voor elkaar.

Maar! Een netwerk samenwerking is niet voldoende: wat nodig is, is **wrap around werken**: de leerling centraal en met de juiste expertise en continuïteit systeemgericht hulp bieden. Waarbij een duidelijke verantwoordelijke is aangesteld die gezin, jongere, school, straat en de hulpverleners aan elkaar verbindt.

Nodig: de juiste expertise dicht bij school

School zou vertrekpunt moeten zijn voor hulp. Vanuit school zou snel geschakeld moeten worden. En daar zou dus ook continuïteit moeten zitten op de mensen. Dat kan in verschillende modellen: bijvoorbeeld 1 sterke coördinator die voor alle casuïstiek aanspreekbaar is. Het jongerenwerk is een mooi voorbeeld van de juiste expertise in de school. “De school zou een hele andere school zijn geweest wanneer het jongerenwerk er niet was.”

Nodig: het juiste niveau, de juiste toon en de juiste thema's voor jongeren van het vmbo

Het lokale jongerenwerk werkt omdat zij in hun manier van werken heel expliciet zijn gericht op aansluiten bij de jongerencultuur en de straatcultuur. Zij tonen begrip en nemen leerlingen die het moeilijk vinden aan de hand. Zij kiezen ook thema's uit die spelen bij jongeren zelf: zoals weerbaarheid en de uitleg van wat *snitchen* is. Doordat ze dichtbij de jongeren zelf staan weten ze wat speelt en waar de behoeften van jongeren zelf liggen.

Conclusie: wat heeft de Effectenarena opgeleverd ten aanzien van de samenwerking tussen gemeente, onderwijs en zorg / wat was de meerwaarde van de Effectenarena?

De gemeente trekt de knelpunten waar de school mee kampt zich aan. Er wordt een vervolgbijeenkomst afgesproken waarbij ook zorg voor de jeugd en het samenwerkingsverband nadrukkelijk worden uitgenodigd, zodat er snel afspraken kunnen worden gemaakt over de eerste oplossingen.

De stappen in de effectenarena

PERSONA 1

Mohammed 14 jaar, wil zijn positie in zijn peer-group niet verliezen

Mohammed is niet één leerling, maar representeert een groep leerlingen die zich in de schoolomgeving moeilijk thuis voelen en gedragen. Het gaat zowel om kinderen met een migratieachtergrond als kinderen uit sociaal zwakke wijken. Ze zijn opgegroeid met een straatcultuur waar ze hun eigen normen en waarden en omgangsvormen hebben ontwikkeld. Ze voelen zich ver afstaan van de buitenwereld en verbonden met een binnenwereld. Je er hooghouden daarbinnen is belangrijk en de sociale druk is groot. Het gaat om loyaliteit, status en respect. Deze leerlingen hebben ander gedrag dan wat docenten vaak vanuit hun burgercultuur gewend zijn en verwachten van leerlingen. De onderliggende drijfveer voor de jongeren is dat je peer-group je blijft waarderen. Ze voelen daardoor vaak dat de “wereld van school” ver af staat van hun eigen dagelijkse wereld waardoor ze zich minder betrokken voelen bij “leren” en mogelijk ook niet toekomstgericht kijken. Deze groep is groter ten opzichte van de periode waarin de term “straatcultuur” geïntroduceerd werd. “De straatcultuur is tegenwoordig de mainstream jeugdcultuur”(citaat West coaching).

<https://www.youngworks.nl/wat-is-straatcultuur/>

Sociaal-emotioneel en relaties in de klas

Mohammed ligt goed in de klas. Zijn medeleerlingen kijken tegen hem op omdat hij op straat hoog staat in de pikorde. Maar er zijn ook leerlingen die bang zijn voor hem omdat ze niet thuis zijn in de straatcultuur. Hij kan rekenen op loyaliteit uit zijn peer-group, maar Mohammed zelf ervaart veel stress van die positie. Het is hem er alles aan gelegen om dit niet te laten zien. Iedere dag is hij gefixeerd op situaties waar hij kan laten zien dat hij nog volop meedoet. Wanneer een docent hem aanspreekt dan moet hij vooral aan zijn vrienden laten zien dat hem dat niet deert. Hij heeft twee beste vrienden op school die ook in dezelfde vriendengroep zitten op straat. Die zoekt hij in de pauze op. Maar hij is op zijn hoede dat hij niet iets doet waardoor zij hem op straat belachelijk kunnen maken. Ze zullen hem nooit verraden op school, maar kunnen hem wel onderdrukken in de wijk.

Contact met de coach, docenten en school-personeel

Mohammed gedraagt zich ongeïnteresseerd. Hij zit vaak onderuit en draagt het liefst zijn pet over zijn ogen zodat contact niet mogelijk is. Als hij wordt aangesproken op zijn gedrag dan is hij verontwaardigd. Hij reageert geagiteerd, alsof niet zijn gedrag maar hijzelf wordt afgekeurd. In de groep is hij moeilijker aanspreekbaar dan individueel. Tijdens de individuele coaching laat hij zien dat hij best wat in zijn mars heeft, hij is slim en snel, maar heeft niet de concentratie om te leren.

Mohammed en zijn gezin

Mohammed is thuis de jongste zoon. Zijn broers hebben zijn straatpositie voor hem geregeld. Thuis staat hij onderaan in de pikorde en moet hij doen wat zijn broers zeggen. Hij zoekt vaak naar een uitweg en denkt soms dat school hem misschien toch verder kan brengen. Zijn vader werkt altijd. Mohammed is dol op zijn vader maar voelt zijn afwezigheid als een afwijzing. Hij mist het echte contact en de betrokkenheid. Zijn moeder is heel zorgzaam en lief maar heeft moeite met grenzen stellen. Mohammed is zich er wel van bewust dat zijn ouders hard werken om hem een goede toekomst te geven en schaamt zich ervoor dat hij dit niet waarmaakt.

Contact met zorg binnen school

Ook al vindt school dat Mohammed wel hulp zou kunnen gebruiken bij zijn negatieve gedrag, zichzelf en zijn ouders zien dat anders. School vreest dat zijn gedrag hem in de weg staat in een goede toekomst. Maar zijn ouders vinden dat school hem moet opvoeden en zien hulp thuis niet zitten. Mohammed is een goede jongen, en mensen van buitenaf zijn een bedreiging voor het gezin.

Zingeving en vrijetijdsbesteding in de buurt

Mohammed is veel op straat. Hij hangt graag met zijn vrienden en het is gezellig. Ze hebben een vaste snackbar waar ze elkaar ontmoeten. Verder heeft hij wat familie in Nederland en gaat hij graag mee naar zijn oom, nichten en neven. Hij houdt van voetbal maar is van voetbal afgegaan toen hij naar de middelbare school ging.

Programma Effectenarena online via Zoom

Tijd	Wat
15:00	Woord van welkom door schooldirecteur Programma doornemen en doel bijeenkomst Kennismaking
15.30	Intro Effectenarena
15:40	Introductie persona's. In plenaire setting: (20 minuten, 2x 10 minuten)
15.55	Pauze
16:00	Break-out sessie Wie doet wat voor deze persona in welk leefdomein? Welk doel willen we samen bereiken voor deze leerling? - per leefdomein vullen we in wie wat daarop al doet.
16.30	Plenaire terugkoppeling Presentatie en aanvulling door de andere groep
16.40	Break-out sessies Wat kunnen we eerder en anders doen voor deze persona: verder werken met dezelfde persona (30 minuten) - Analyse : Wat heeft deze persona nog nodig? - Wat willen we graag dat daarvoor gebeurt? - waar zouden we dit kunnen beleggen?
17.00	Plenair Wat bereiken we al met elkaar? Waar kunnen we nog mee verder?
17. 25	Afsluiting Plenaire afsluiting door directeur: allen heel veel dank voor het harde werk! De resultaten neemt school mee in het proces van de Gezonde School en onze doorontwikkeling op Welbevinden. Jullie gaan hierover geïnformeerd worden en aan bijdragen.